

Tilinpäätös 2019

Kotimaisten kielten keskuksen tilinpäätös 2019

Sisällys

TOIMINTAKERTOMUS	3
1. Johdon katsaus.....	3
2. Tuloksellisuus.....	4
2.1 Suomen ja ruotsin kielen huolto ja neuvonta sekä kielenhuoltoon liittyvä tutkimus ...	4
2.2 Saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakunnat.....	6
2.3 Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus	6
2.4 Aineistot ja arkistot.....	7
2.5 Kirjasto	9
3. Vaikuttavuus.....	10
3.1 Toiminnan vaikuttavuus	10
3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	12
4. Toiminnallinen tehokkuus	13
4.1 Toiminnan tuottavuus	13
4.2 Toiminnan taloudellisuus	16
4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus.....	17
4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	17
5. Tuotokset ja laadunhallinta	18
5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	18
5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	18
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	19
6.1 Henkilöstömäärä ja -rakenne	19
6.2 Henkilöstön koulutus ja osaaminen	20
6.3 Työhyvinvointi	20
7. Tilinpäätösanalyysi.....	21
7.1 Rahoituksen rakenne.....	21
7.2 Talousarvion toteutuminen	21
7.3 Tuotto- ja kululaskelma.....	21
7.4 Tase.....	22
8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	22
9. Arviointien tulokset.....	24
10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	24
TILINPÄÄTÖS	25
1. Talousarvion toteumalaskelma vuodelta 2019	25
2. Tuotto- ja kululaskelma.....	26
3. Tase	27
4. Liitetiedot	27
5. Allekirjoitukset.....	28

Liite: Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuluettelo 2019

Kotimaisten kielten keskus 2020

Toimitus: Ulla-Maija Forsberg, Lotta Jalava, Jamima Löfström, Toni Nykänen

Julkaisuluettelo: Anna-Liisa Kristiansson

Kansi: Murrelippulaatikoita. Kuva: Lotta Jalava

Toimintakertomus

1. Johdon katsaus

Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain (1403/2011) mukaan Kotimaisten kielten keskus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto. Keskuksen tavoitteena on kielen asiantuntijana edistää keskuksen toimialaan kuuluvien kielten käyttöä yhteiskunnassa. Keskuksen tehtävänä on suomen ja ruotsin kielten huolto, neuvonta ja sanakirjatyö sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Keskuksen tehtävänä on lisäksi koordinoita saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen huoltoa.

Kotimaisten kielten keskuksen (myöhemmin Kotus) tehtävänä on vahvistaa kieliyhteisön tietoisuutta ja toimintaa suomen ja ruotsin kielen monipuolisen käytön takaamiseksi Suomessa. Kotus korostaa kaikkien suomalaisten äidinkielen merkitystä ja pyrkii vaikuttamaan siihen, että jokaisen ihmisen oikeus omaan kieleen tunnustetaan ja sen käyttöön kannustetaan.

Toiminnallaan Kotus luo osaltaan edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa. Kotus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä sekä auttavat kansalaisia ja yhteiskuntaa ylläpitämään yhteyden Suomen kielelliseen kulttuuriperintöön.

Kotus on vakiinnuttanut paikkansa luotettavana kielenhuollon asiantuntijalaitoksena, joka palvelee kieliasioissa eri ammattiryhmiä ja kaikkia kansalaisia. Kotuksen toiminnan lähtökohtana on, että jokaisella on oikeus saada tietoa kielestä ja että julkisten palvelujen kieli on asiallista, selkeää ja ymmärrettävää ja virallinen nimistö asianmukaista.

Vuonna 2019 Kotus on edelleen seurannut aktiivisesti julkista kielenkäyttöä ja toiminut sen parantamiseksi mm. aktiivisella viranomaisyhteistyöllä sekä antamalla neuvontaa, koulutusta, ohjeita ja lausuntoja. Kuluneena vuonna on aloitettu hyvän virkakielen verkko-opetusmateriaalien suunnittelu ja tuotanto. Tarkoituksena on tarjota konkreettista apua viranomaisten kielen parantamiseksi ja näin välillisesti vaikuttaa kansalaisten mahdollisuuksiin saada julkisia palveluja hyvällä, selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä.

Kielenhuollon tiedotuslehtiä Kielikello ja Språkbruk on julkaistu avoimesti verkossa. Lisäksi Kotuksen omilla verkkosivuilla on julkaistu runsaasti kielitietoa mm. ohjesivustojen, uutisten, blogien, videoiden ja podcastien muodossa. Verkkosivujen kävijämäärä on kasvanut tasaisesti. Verkkosivut on uudistettu vuonna 2019, ja erityistä huomiota on kiinnitetty niiden saavutettavuuteen direktiivin mukaisesti. Verkkosisältöjä nostettiin totuttuun tapaan esiin myös sosiaalisen median kanavilla.

Sanakirjojen laatiminen ja julkaiseminen ovat olennainen osa Kotuksen toimintaa. Nykykielten sanakirjojen lisäksi julkaistaan kielen kehitystä ja vaihtelua kuvaavia suursanakirjoja. Alkuvuodesta 2019 julkaistiin yhdessä Eesti keele Instituutin kanssa suuri virolais-suomalainen sanakirja (vapaasti käytettävissä verkossa, n. 40 000 hakusanaa). Myös murre-sanakirjoihin, vanhan kirjasuomen sanakirjaan ja suomi-kurmandži -sanakirjaan lisättiin uusia hakusanoja. Kansainvälisen toiminnan alalla merkittävä oli Kotuksen yhdessä Helsingin yliopiston kanssa järjestämä 15. pohjoismainen leksikografikonferenssi, joka kokosi Helsinkiin yli sata osallistujaa.

Henkilötyövuosien määrä oli vuonna 2019 kaikkiaan 75,92 (2018:78 htv). Kuten muidenkin valtion virastojen myös Kotuksen toimintaan vaikuttaa merkittävästi monien pitkäaikaisten

työntekijöiden eläkkeelle siirtyminen. Kiristyneessä rahatilanteessa ei kaikkien lähtijöiden tilalle ole tällä hetkellä pystytty rekrytoimaan uusia, mikä on kuormittanut henkilöstöä jossain määrin. Osaamisen ja hiljaisen tiedon siirtäminen on edelleen kuitenkin yksi Kotuksen merkittävimmistä riskeistä, koska eläkkeelle siirtymisiä on tulossa lisää myös lähivuosina. Henkilöstö on motivoitunutta ja tehtäviinsä vahvasti sitoutunutta. Työtyytyväisyys on pysynyt hyvällä tasolla.

2. Tuloksellisuus

Kotuksen tuloksellisuustavoitteet toteutuivat kokonaisuudessaan oikein hyvin, ja monelta osin asetetut tavoitteet ylittyivät.

Taulukko 1. Kotuksen indikaattorit 2019

	Tavoite 2019	Toteuma 2019
Julkaisut, sivua	3 500	4 521
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	400	488
Kielenkäytön opetus, tuntia	850	1 490
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	6 000	8 881
Sana-artikkeleita, kpl	22 000	59 177
Sähköiset aineistot*	195 000	192 779
Asiakaspalaute (asteikko 1–4)	3	4

*Luku kuvaa kumuloiivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

2.1 Suomen ja ruotsin kielen huolto ja neuvonta sekä kielenhuoltoon liittyvä tutkimus

Kielenhuollon, neuvonnan ja tutkimuksen tavoitteet saavutettiin ja jopa ylitettiin. Kotuksen tarjoaman suomen ja ruotsin kielen huollon laatuun luotetaan, ja toiminnan asema on vakaa sekä suuren yleisön että keskeisten sidosryhmien piirissä. Kotus jatkoi kielenhuollon palvelujen siirtämistä soveltuvien osin verkkoon ja teki edelleen aktiivista yhteistyötä virkakielen kehittämiseksi.

Kielenhuollon palvelut, julkaisut ja esitelmät

Jatkettiin Hyvän virkakielen toimintaohjelman (2014) ehdotusten toteuttamista aloittamalla kolmivuotinen Hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaali -hanke opetus- ja kulttuuriministeriön vuodeksi 2019 myöntämällä kehittämisrahoituksella. Osallistuttiin viranomaisten sähköisten palvelujen saavutettavuus- ja kehittämisponnistuksiin julkaisemalla *Vinkkejä saavutettavaan virkakieleen* -verkkosivu. Tuotiin esiin hyvän säädös- ja virkakielen merkitystä Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella laatimalla valtiovarainministeriölle politiikkakatsaus *Hyvä virkakieli osallistaa ja ehkäisee syrjäytymistä* sekä kouluttamalla niin ministeriöiden EU-avustajia ja virkamiehiä kuin EU:n tulkkeja ja kääntäjiä. Tilauskoulutusta viranomaisille annettiin myös mm. asiakasviestinnästä sekä päätösten, ohjeiden ja kirjaamisen selkeydestä ja ymmärrettävyydestä. Kotus oli edustettuna valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunnassa. Osallistuttiin selkokielen edistämiseen muun muassa toimimalla Selkokeskuksen neuvottelukunnan puheenjohtajana ja vastaavan ruotsinkielisen Referensgruppen för lättläst -elimen jäsenenä.

Yle tilasi suomen kielen kielenhuoltopalvelua edellisvuoden tapaan moninkertaisen tuntimäärän aiempiin vuosiin verrattuna. Jatkettiin yhteistyötä Svensk Presstjänstin kanssa ruotsinkielisen median kielenhuollossa, ja Kotuksella oli edustaja myös Svenska Yles språkgrupp -elimessä.

Julkaistiin kielenhuollon tiedotuslehtiä Kielikelloa ja Språkbrukia maksuttomina verkkolehtinä ja Språkbrukia ulkopuolisen rahoituksen turvin myös painettuna lehtenä. Esiteltiin Språkbrukia Helsingin kirjamesseilla. Kummankin lehden sivulataukset lisääntyivät huomattavasti: Språkbrukin runsaasta 600 000:sta noin 860 000:een ja Kielikellon runsaasta 1,4 miljoonasta runsaaseen 2,2 miljoonaan. Kielikellon ilmestymisestä kertovan ilmoitusviestin tilanneiden määrä kasvoi yli 10 000 tilaajan.

Julkaistiin verkossa aiemmin painettuna ilmestynyt *Suomalainen paikannimikirja* ja alettiin laatia *Hyvän nimistön opasta*. Täydennettiin Kielitoimiston ohjepankkia, jonka vuosittainen sivulatausten määrä kasvoi lähes miljoonalla yli 4 miljoonaan. Täydennettiin myös muita kielen- ja nimistöhuollon verkkojulkaisuja, -aineistoja ja -sivuja sekä päivitettiin *Oikeinkirjoitusta verkossa* -kursssia. Kielestä ja nimistöstä kirjoitettiin ja esitelmöitiin yleistajuisesti myös Kotuksen sosiaalisen median kanavilla sekä monilla muilla foorumeilla. Eri tahojen kielenkäyttöön vaikutettiin myös lukuisissa verkostoissa, työryhmissä ja elimissä sekä antamalla lausuntoja. Järjestettiin yhteistyökumppanien kanssa aiempien vuosien tapaan ruotsalais-suomalainen kääntäjäseminaari ja ruotsinkielinen kielenhuoltopäivä sekä muita tilaisuuksia.

Verkkosivuilla ja julkaisuissa tarjottavien ohjeiden täydennykseksi tarjottiin edelleen henkilökohtaista neuvontaa. Jatkettiin edellisenä vuonna kokeiltua verkkopalvelun yhteydenottomakkeiden käyttöä yleisen kielenhuollon ja nimistöhuollon neuvonnassa. Kysyntä osoittaa, että henkilökohtaisia neuvontapalveluja tarvitaan. Lisäksi tällaiset palvelut antavat tietoa kieliyhteisön tiedontarpeesta.

Kielilautakunnat

Sekä suomen kielen että ruotsin kielen lautakunta kokoontuivat neljä kertaa. Suomen kielen lautakunnan toiminnassa korostui kielipoliittikka. Edellisenä vuonna julkaisemansa kannanoton ”Suomi tarvitsee pikaisesti kansallisen kielipoliittisen ohjelman” ansiosta lautakunta kutsuttiin oikeusministeriöön keskustelemaan hallitusohjelman mukaisesti uudistettavan kansalliskielistrategian painoaloista ja sisällöistä, ja lautakunta esitti puheenvuoron myös oikeusministeriön kieliain neuvottelupäivässä.

Kielenhuoltoon liittyvä tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö

Jatkettiin suomen yleiskielen seuranta ja tehtiin ministereille kysely näiden EU-puheenjohtajakauden kielivalinnoista. Julkaistiin *Martti Rapolan 1800-luvun sanasto* -tietokanta, joka sisältää 5 600 suomen kirjakielen 1800-luvulla tullutta uudissananaa. Toimittiin kotimaisessa ja kansainvälisessä akateemisessa yhteisössä julkaisemalla artikkeleja sekä esitelmöimällä ja järjestämällä työpajoja tieteellisissä konferensseissa. Ohjattiin myös väitöskirjoja ja muita opinnäytteitä sekä annettiin akateemisia asiantuntijalausuntoja.

Osallistuttiin Euroopan kielitutkimuslaitosten kielipoliittisen yhteistyöelimen EFNILin ja YK:n paikannimiasiantuntijoiden ryhmän UNGEGNin toimintaan sekä kansainvälisten selkeän kielen järjestöjen Clarityn ja Plainin työhön. Osallistuttiin pohjoismaisten kielenhuoltoelinten verkoston toimintaan ja jatkettiin yhteistyötä Ruotsin Kielineuvoston ja Viron kielen instituutin kanssa. Osallistuttiin jäsenenä Ruotsin Mediespråksgruppenin, Språkvårdsgruppenin ja Namnvårdsgruppenin sekä ruotsinsuomalaisen termiryhmän toimintaan.

2.2 Saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen lautakunnat

Lautakuntien tehtävänä on antaa alallaan kielenkäyttöä koskevia periaatteellisia tai yleisluonteisia suosituksia. Kolmivuotiskaudeksi 1.6.2018–31.5.2021 nimitetyt lautakunnat jatkoivat toimintaansa. Kotuksen vastuuhenkilö piti lautakuntiin yhteyttä, antoi niille kielipoliittista asiantuntija-apua ja toimi romanikielen lautakunnan sihteerinä.

Saamen kielten lautakunta kokoontui kerran. Lautakunnan sihteeri on antanut kielineuvontaa ja vastannut kielikysymyksiin.

Viittomakielten lautakunta piti toimintavuonna neljä kokousta. Lautakunta antoi lausuntoja, laati selvityksiä ja osallistui aktiivisesti kielipoliittiseen keskusteluun ja toimintaan. Kokouspöytäkirjat laadittiin suomeksi ja ruotsiksi, ja ne julkaistaan Kotuksen verkkosivuilla. Kokouksista julkaistaan viittomakielinen kokoustiivistelmä Kuurojen Liiton verkkosivuilla.

Romanikielen lautakunta käsitteli romanikielen kielipoliittisia kysymyksiä pyrkimyksenään vahvistaa romanikielen asemaa sekä kieliyhteisössä että muuten yhteiskunnassa. Toiminnassa pyrittiin pitämään yllä keskustelua romanin kielilaista ja romanikielen opetuksen tärkeydestä. Lautakunta käsitteli romanin kielioppia ja normikielen periaatteita. Lautakunta kokoontui kaksi kertaa, minkä lisäksi se kävi tapaamassa opetusministeriä elokuussa 2019. Lautakunta vaikutti siihen, että Opetushallitus sai määrärahoja romanikielen elvyttämiseen.

2.3 Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus

Nykysuomea kuvailevasta ja normittavasta [Kielitoimiston sanakirjasta](#) ei ilmestynyt päivitystä poikkeuksellisen julkaisuaikataulun takia. Seuraavan sisältöpäivityksen yhteydessä 2020 julkaistaan sanakirjan saavutettavuutta parantava responsiivinen eli laitteen näytön kokoon mukautuva käyttöliittymä. Sanakirjassa on yli 100 000 hakusanaa, ja se on käytettävissä sekä maksutta verkossa että Kielikone Oy:n maksullisessa sanakirjapalvelussa.

Maahanmuuttajakielten sanakirjahanke edistyi: [Suomi–somali-sanakirjan](#) laatimista jatkettiin, käytettävissä on aakkosväli *a–t* (noin 25 000 hakusanaa). [Suomi–kurmandži-sanakirjasta](#) ilmestyi jakso *l–s*, joten käytettävissä on aakkosväli *a–s* (noin 22 000 hakusanaa). Edelleen päivitettävänä olevassa [Suomi–ruotsi-sanakirjassa](#) on noin 109 000 hakusanaa.

[Vanhan kirjasuomen sanakirja](#) (VKS) on edennyt niin, että verkossa on luettavana jakso *a–papuruoka* (noin 40 700 hakusanaa). [Suomen murteiden sanakirjaan](#) (SMS) liitettiin jakso *loha–lysmä*, joten käytettävissä on aakkosväli *a–lysmä* (yhteensä noin 174 000 hakusanaa ja noin 61 600 levikkikarttaa). [Ordbok över Finlands svenska folk mål](#) -sanakirjasta (FO) on luettavana aakkosväli *a–p* (yhteensä noin 74 500 hakusanaa); [Finlandssvensk ordbok](#) on noin 2 550 hakusanan laajuinen.

Yhteistyössä Viron Eesti Keele Instituutin kanssa julkaistu [Viro–suomi-sanakirja](#) käsittää noin 40 000 hakusanaa. Hanke liittyy Suomen ja Viron satavuotisjuhliin. [Karjalan kielen verkkosanakirja \(noin 89 000 hakusanaa\)](#) on myös vapaasti luettavissa verkossa.

Karjalan kielen verkkosanakirjan sanakirja-artikkelien yhteyteen lisättiin digitoitujen aineistolippujen kuvia. Karjalan kielen verkkosanakirjan, Suomen murteiden sanakirjan ja Vanhan kirjasuomen sanakirjan aineistot sekä Suomen murteiden sanakirjan levikkikartat ovat tarjolla myös avoimena datana. Myös suomen kielen ja saamelaiskielten [etymologinen tietokanta](#) (vajaa puoli miljoonaa tietoa) on verkossa käytettävissä sekä avoimena datana saatavilla.

Sanakirjantoimittajat osallistuivat alan kansallisiin ja kansainvälisiin tilaisuuksiin ja kirjoittivat sanakirjatyöhön liittyviä tieteellisiä ja yleistajuisia artikkeleita. Järjestettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Leksikografian Pohjoismaisen yhdistyksen kanssa 15. Pohjoismaisen leksikografian konferenssi 4.–7.6. Helsingissä. Konferenssiin osallistui 110 leksikografia, joista kaksi kolmasosaa ulkomailta.

Kuvio 1. Verkossa olevien sanakirjojen tilanne vuoden 2019 lopussa

Kielitoimiston sanakirja*	
a–ö	
Karjalan kielen sanakirja	
a–ö	
Suomen murteiden sanakirja	
a – lymä	no–
Vanhan kirjasuomen sanakirja	
a–papuruoka	pi–
Suomi–ruotsi-suursanakirja*	
a–ö	
Finlandssvensk ordbok	
a–ö	
Ordbok över Finlands svenska folkmål	
a–p	s–
maahanmuuttajakielten sanakirjoja: Suomi–somali-sanakirja	
a–t	u–
maahanmuuttajakielten sanakirjoja: Suomi–kurmandži	
a–s	u–
Viro–suomi-sanakirja	
a–ö	

Ilmestyneet aakkosvälit täysivärisinä. Vaaleanvärisellä taustalla on lisäksi merkitty, mihin kohtaan toimitustyö on edennyt vuonna 2019.

*Jatkuvasti päivittyvä sanakirja

2.4 Aineistot ja arkistot

Arkistoihin liittyvät työt jatkuivat supistunein resurssein. Työvoiman merkittävä väheneminen on vaikuttanut toimintamahdollisuuksiin voimakkaasti ja töitä on pitänyt priorisoida uudelleen. Vuonna 2020 on päätetty luopua sähköisten aineistojen indikaattorista, koska Kotuksen nykyisessä toiminnassa on mahdollista tehdä digitointia vain erillisrahoitettujen hankkeiden turvin. Sähköisten aineistojen indikaattori on kuvannut erityyppisiä aineistojen jalostusasteita, ja siihen on sisältynyt sekä manuaalisten aineistojen digitointia että niiden jalostamista toimitetuiksi kokonaisuuksiksi. Kotuksen asiantuntijantyön tuloksena syntyvä aineistojen jalostustyö näkyy vuodesta 2020 alkaen uusitussa julkaisuindikaattorissa mm. arkistoaineistoihin pohjaavina digitaalisina sanakirjoina.

Aineistot ja arkistot

Kotuksen laajat kieliaineistot ovat suomen ja sen sukukielten tutkimuksen kannalta keskeisiä, ja myös muiden alojen tutkijat samoin kuin kiinnostuneet kansalaiset hyödyntävät niitä. Kotus on jäsenenä kansallisessa kielivarakonsortiossa FIN-CLARINissa, joka puolestaan on osa pysyvää eurooppalaista CLARIN-ERIC-konsortiota. Nämä luovat kieliaineistoille ja kieliteknologialle yhteistä infrastruktuuria. CSC:n PAS-palvelun lokakuussa 2018 alkanut tuotantokäyttö jatkui.

Valmisteltiin eräiden tutkimusaineistojen siirtoa muille toimijoille. Tutkimusaineistot, jotka eivät toimi materiaalina Kotuksen perustehtäviä palvelevalle työlle, on luontevinta siirtää kokonaan niiden yliopistojen haltuun, joissa aineistoihin liittyvä sisältöasiantuntemus on. Näitä ovat esimerkiksi jo muihin yliopistoihin deponoidut saamen ja karjalan kielen aineistot sekä suomen kielen puheaineisto. Mainittujen aineistojen omistuksen siirtoa alettiin valmistella Oulun yliopistoon, Itä-Suomen yliopistoon ja Helsingin yliopistoon.

Selvitettiin ja yritettiin löytää vaihtoehtoja kalliille AV-aineistojen säilytykselle arkistohotellissa, mutta päädyttiin jatkosopimukseen kilpailutetun ratkaisun kanssa. Jatkamisesta on sovittava kirjallisesti osapuolten kesken kahta kuukautta ennen sopimuskauden loppumista.

Kokoelmat ja palvelut

Arkistoissa kävijöille annettiin opastusta tarpeen mukaan ja vastattiin puhelimitse ja sähköpostitse tulleisiin kysymyksiin. Kotuksen aineistojen metatiedot ovat käytössä Finna-tiedonhakupalvelun kautta. Aineistoja ylläpidetään Kotuksen aineistotietokannassa, josta ne haravoidaan Finnaan. Jatkettiin tietokannan tietojen täydentämistä.

Tietovarantojen avaaminen

Jatkettiin yhdessä Kielipankin kanssa Sanat-wikin kehittämistä. Sanat-wikissä julkaistiin Rapolan 1800-luvun sanasto. Loppuvuonna päivitettiin myös Kielipankkiin vietyjen aineistojen metatietoja. Selvitettiin Aikakauslehtikorpuksen lupien tilannetta. Kaksiosainen Savon maantarkistusluettelo vuosilta 1561–1564 julkaistiin verkossa.

Nimiarkiston digitalisointihanke

Nimiarkisto on keskeinen osa Kotuksen kansallisesti merkittävää kielitieteen tutkimusinfrastruktuuria ja kansallista kulttuuriperintöä. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatiin alkuvuodesta 2019 Nimiarkiston digitalisointiin liittyvään jatkojalostustyöhön erityisavustus, joka käytettiin nimilippujen tietokantaistettuun muotoon saatetun aineiston hankintaan. Avustuksen turvin pystyttiin toteuttamaan osa suunnitellusta hankinnasta. Aineiston auditointi aloitettiin Kotuksen omana asiantuntijatyönä.

Yhteistyö sekä asiantuntija- ja palvelutoiminta

Kotuksella on edustaja FIN-CLARIN-konsortion johtoryhmässä. Kansallisarkiston koordinoima arkistosektorin yhteistyö- ja kehittämisverkosto on ollut Kotuksen aineistotoiminnalle tärkeä verkosto. Lisäksi osallistuttiin aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä ja sen suullisen perinnön ringin toimintaan. Yhteyksiä muihin organisaatioihin ylläpidettiin myös muin tavoin.

Taulukko 2. Sähköisten aineistojen indikaattorilukemat 2017–2019*

Aineisto	2017	2018	2019
Tekstikorpuukset	61 670	61 742	61 742
Sanakirjat ja sanastot	19 031	21 371	22 535
Viitetietokannat	5 901	5 935	5 935
Kartat ja kuvat	85 476	88 655	89 557
Ääni- ja kuvatallenteet	13 010	13 010	13 010
Aineistoindikaattori yhteensä	185 088	190 713	192 779

*Luvut kuvaavat kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

2.5 Kirjasto

Opetushallituksen ja Suomen Akatemian kirjastojen kokoelmat kuuluvat Kotuksen kirjastoon ja ne luetteloidaan ja sisällönkuvaillaan Helka-tietokantaan kirjastossa. Ainoastaan Kotuksella on sopimus Helsingin yliopiston kirjaston kanssa. Kirjasto on hankkinut Opetushallituksen tarvitsemat kaukolainat ja Suomen Akatemian tarvitsemat julkaisut. Kotus on laskuttanut muita virastoja tehdystä työstä sekä tietokanta- ja tarvikemaksuista. Yhteistyö eri virastojen kanssa on sujunut hyvin.

Kirjastossa oli vuoden 2019 lopussa 54 410 nidettä, joista Opetushallituksen kokoelmaan kuuluvia 2 955 nidettä ja Suomen Akatemian kokoelmaan kuuluvia 2 124 nidettä. Kirjaston laajuus on noin 1 000 hyllymetriä, joista yhteensä noin 90 hyllymetriä muiden osapuolten kokoelmia. Opastettiin tutkijoita ja muita asiakkaita kokoelmien ja tietokantojen käytössä ja tehtiin asiakkaille tietopalveluna tiedonhakuja. Lainoja annettiin virkakäyttöön 1 498 kappaletta ja kaukolainoja käsiteltiin 156. Tietopalvelutoimeksiantoja käsiteltiin noin 800 kpl. Kirjastossa oli Kotuksen julkaisujen myyntipiste.

Kirjaston kokoelmatiedot ovat Finna-tiedonhakupalvelussa ja Helka- ja Melinda-tietokannoissa. Kotuksessa on käytössä yliopistojen ja korkeakoulujen kirjastojärjestelmä, Voyager. Kirjasto on Helsingin yliopiston kirjaston liitännäiskirjasto. Kirjastossa on osattava samat asiat kuin korkeakoulukirjastoissakin, joissa osaaminen jakaantuu monelle henkilölle. Osallistuttiin Helka-tietokannan uuden palvelualueohjelmiston hankintaan yhdessä useiden muiden suomalaisten yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa (Lumikko-konsortio). Konsortio päätti hankkia Alma-kirjastopalvelualueen (valmis SaaS-pohjainen ohjelmistopalveluratkaisu). Sopimusneuvottelut palvelualueen toimittajan (ExLibris, A ProQuest Company) kanssa aloitettiin tammikuussa. Helkan projekti käynnistyi helmikuussa. Loppuvuodesta Lumikko-konsortioista ruvettiin viestinnässä käyttämään nimeä Suomen Alma kirjastot. Kuvailua tullaan vastaisuudessa tekemään RDA-sääntöjä ja sovittuja käytänteitä noudattaen.

Tallennettiin ja sisällönkuvailltiin Arto-artikkelitietokantaan Suomen Urbis-hankkeen vastuualueilla ilmestynyttä uralistiikkaa. Tiedot Kotuksen henkilökunnan julkaisuista luetteloidiin ja asiasanoitettiin Arto-tietokantaan. Artosta tiedot on haravoitu myös Finna-tiedonhakupalveluun. Tämä lisää osaltaan Kotuksen julkaisujen näkyvyyttä.

3. Vaikuttavuus

3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohtana ovat Kotuksen strategiset tavoitteet, jotka ovat linjassa tulossopimuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa. Kotus vaikuttaa yhteiskunnassa hyvin monella tasolla: verkossa, perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa, yhteistyössä monien instituutioiden ja viranomaisten kanssa, koulutuksen avulla, lausunnoissa, julkaisuissa ja muussa viestinnässä. Asiantuntijalaitoksen toiminnan vaikuttavuus toteutuu usein epäsuorasti ja pitkällä aikavälillä.

Kotuksen vaikuttavuus syntyy osaltaan siitä, että kielenhuolto, siihen kiinnittyvä koulutus ja si-dosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö, sanakirjatyö, sanaston kehityksen systemaattinen seuranta ja näihin liittyvä tutkimus sekä aineistoihin pohjautuva asiantuntijatyö muodostavat saman katon alla yhden kokonaisuuden, joka on enemmän kuin osiensa summa, koska kaikki voivat hyötyä toistensa asiantuntemuksesta ja siten kasvattaa omaa ja kieliyhteisönsä asiantuntemusta. Kotuksen vaikuttavuutta voi parhaiten arvioida tarkastelemalla sitä, millä tavoin se tekee kieleen liittyvät asiat näkyviksi ja siten hyödyttää suomalaista yhteiskuntaa.

Kotimaisia kieliä koskevan tiedon saavutettavuuden parantaminen

Kotus on jatkuvasti lisännyt tavoitettavuuttaan verkkopalvelun avulla. Vuoden 2019 aikana Kotus kartoitti verkkopalveluidensa saavutettavuutta ja teki parannuksia verkkosivustonsa ja käytettävyyteen. Verkossa julkaistavien jatkuvasti päivittyvien sanakirjojen ja muiden verkkopalveluiden saavutettavuuden parantamistyöt aloitettiin.

Kotus.fi-sivuston sekä Kotuksen vapaasti verkossa tarjoamien kielen- ja nimistöhuollon julkaisujen, sanakirjojen ja kieliaineistojen käyttäjämäärät kasvavat jatkuvasti. Kielitoimiston ohjepankki, kielenhuollon tiedotuslehdet Kielikello ja Språkbruk, nimistöjulkaisut sekä Kotuksen verkkosivuilla julkaistut kieleen liittyvät ajankohtaikirjoitukset ovat hyvin suosittuja, ja samoin Kielitoimiston sanakirja ja Suomi–ruotsi-suursanakirja laajasti käytettyjä. Myös muilla jatkuvasti päivittyvillä ja karttuvilla sanakirjoilla, uusimpina Suomi–somalil ja Suomi–kurmandži - sanakirjoilla, on jatkuvasti enemmän käyttäjiä. Kielelliseen kulttuuriperintöön yhteyttä luovat Suomen murteiden sanakirja ja Vanhan kirjasuomen sanakirja sekä Nimiarkisto tulevat verkoversioina tutuiksi yhä uusille yleisöille.

Kaikilla kielenhuollon julkaisuillaan ja sanakirjoillaan Kotus tukee tutkimusta sekä opetusta eri koulutusasteilla, tarjoaa medialle kiinnostavia teemoja kielestä sekä täyttää kansalaisten tiedontarpeita. Aktiivisella viestinnällään Kotus on onnistunut innostamaan monenlaisia käyttäjäryhmiä julkaisujensa äärelle. Ajankohtaistietoa kielestä tuotetaan verossa ilmestyvien kirjoitusten lisäksi pienessä määrin myös ääni- ja videomuodossa. Ajankohtaissisältöjä jaetaan sosiaaliseen mediaan, jossa käyttäjät jakavat julkaisuja edelleen.

Kotuksen verkkopalveluilla oli vuonna 2019 käyttäjiä kaikkiaan 4 462 421 (vuonna 2018 luku oli 3 167 139). Tähän sisältyvät kotisivujen www.kotus.fi, [Kielikellon](#), [Språkbrukin](#) ja [Kielitoimiston ohjepankin](#) käyttäjät sekä Kotuksen Kaino-palvelimella julkaistavien verkkosanakirjojen ja kieli- ja nimistöjulkaisujen sekä digitaalisen Nimiarkiston käyttäjät. Kotuksen kieliaineistoja tarjotaan myös Kielipankin ja CSC:n palvelujen kautta. Lisäksi Kotuksen yhteistyöjulkaisut Suomalais-ruotsalainen suursanakirja ja Virolais-suomalainen sanakirja ovat saatavilla yhteistyökumppanien kautta.

Taulukko 3. Kotuksen tarjoamien verkkopalveluiden käyttäjämäärät

	Istunnot 2019	Käyttäjät 2019	Sivulatauksia 2019	Latauksia 2018	Lisäys latauksia
www.kotus.fi	1 630 380	1 212 141	3 785 926	3 436 786	349 140
Kielitoimiston ohjepankki	1 781 847	1 157 745	4 019 482	3 036 291	983 191
Kielikello	1 656 685	1 164 471	2 208 042	1 431 039	777 003
Språkbruk	733 154	581 476	859 657	608 577	251 080
Kaino	240 511	117320	1 615 818	1 228 342	387 476
Kielitoimiston sanakirja	798 839	222 371	4 568 808	4 119 547	449 261
Nimiarkisto	11 545	6897	99 866	29 157	70 709
Su–ru-sanakirja*			560 000		
Kaikki yhteensä	6 852 961	4 462 421	17 157 599	13 889 739	3 267 860

*Suomi–ruotsi-suursanakirjan vuosittainen hakumäärä on 560 000 kappaletta. Luvut eivät ole vertailukelpoisia muiden verkkopalveluiden analytiikan kanssa erilaisen kävijäanalytiikan vuoksi.

Kotuksen toiminta sosiaalisessa mediassa jatkui menestyksellisesti, ja Kotus saavutti entistä enemmän seuraajia ja näkyvyyttä. Vuoden 2019 aikana perustettiin Kotuksen viestinnän yhteinen suomenkielinen Facebook-sivu.

Taulukko 4. Kotuksen sosiaalisen median tilien päivitys- ja seuraajamäärät

	Päivitykset 2019	Seuraajat 2019	Seuraajat 2018
Kotus_tiedotus Twitter	679	10 538	9 123
Språkinstitutet Twitter	290	1 519	1 341
Kotimaisten kielten keskus Facebook*	300	2 284	---
Kielitoimisto Facebook **	34	4 462	4 234
Språkbruk Facebook	114	3 194	3 002
Institutet för de inhemska språken Facebook	286	548	394
Virkakieli Facebook	52	1 135	1 069
Ordbok över Finlandssvenska folk mål Instagram	50	322	258
Sprakinstitutet Instagram	77	352	133
Youtube-kanava (Kotus-kanava)	56	710	480

*perustettu keväällä 2019

** lopetettu keväällä 2019

Verkkopalveluiden ulkopuolella Kotuksen vaikuttavuustyötä ovat neuvonta, lausunnot, koulutus, sidosryhmä- ja mediayhteistyö sekä osallistuminen kansalliseen ja kansainväliseen asiantuntijayhteistyöhön.

Selkeän kielen käytön edistäminen

Julkishallinnon palvelutehtävä ja viranomaisyhteistyö korostuivat vuonna 2019 aloitetussa Hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaali -kehittämishankkeessa. Lisäksi julkaistiin verkossa Vinkkejä saavutettavaan virkakieleen -kokonaisuus. Virkakieliyhteistyö on jatkunut myös Kotuksen koordinoiman eri hallinnonaloja yhdistävän virkakieliryhmän yhteistyössä. Monet viranomaistahot ovat osoittaneet yhä suurempaa kiinnostusta asiallisen, selkeän ja ymmärrettävän kielen lisäämiseen asiakasviestinnässään. Tämä näkyy myös valtionhallinnon yhteisen digitaalisen oppimisympäristön kurssien kävijätilastoissa: vuonna 2018 julkaistu Kotuksen tuottama Hyvä

virrakieli on yksi eOppivan suosituimpia sisältöjä. Kotus on verkostoitunut tehokkaasti valtionhallinnon ja kuntien virastojen kanssa, ja se on haluttu yhteistyökumppani.

Uusien ja vanhojen vähemmistökielten käytön tukeminen ja kielipolitiikka

Kotus laatii maahanmuuttajien kielten sanakirjoja tukeakseen maahanmuuttajien suomen kielen oppimista sekä heidän oman kielen taitonsa säilymistä ja kehittymistä ja vaikuttaa näin osaltaan uusien vähemmistöjen kotoutumiseen. Vuonna 2019 ilmestyi avoimesti verkossa uusi jakso Suomi-somali-sanakirjasta sekä Suomi–kurmandži (kurdikieli) -sanakirjasta. Saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten asemaa ja kehitystä Kotus tuki koordinoimalla näiden kielten lautakuntien toimintaa. Kansallisen kielimaiseman kysymyksiä ja kielten asemaan liittyvää keskustelua on seurattu tiiviisti, ja vuonna 2019 ilmestyi verkossa edellisvuotta tarkasteleva Kielipolitiikan vuosi -julkaisu.

Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö

Kotuksen asiantuntemusta hyödynnetään tieteen piirissä, monenlaisissa muissa elimissä ja työryhmissä sekä mediassa. Suomen ja ruotsin sekä ylipäätään äidinkielten asemaa on pidetty esillä kansallisissa työryhmissä sekä pohjoismaisessa ja eurooppalaisessa yhteistyössä.

Tiivistä yhteistyötä on tehty valtionhallinnon, erityisesti oikeusministeriön ja valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön Avoin hallinto -hankkeen, Kelan, Selkokeskuksen sekä Kuntaliiton ja Svenska Litteratursällskapet i Finland -seuran kanssa.

Osallistuttiin aktiivisesti muun muassa Euroopan kielentutkimuslaitosten kielipoliittiseen yhteistyöhön, YK:n paikannimityöhön, kansainväliseen selkeän kielen edistämistyöhön ja pohjoismaisten kielenhuoltoelinten verkostojen työhön. Yhteistyötä tehtiin myös muun muassa Ruotsin Kielineuvoston ja Viron kielen instituutin kanssa. EU:n kieliasioissa toimittiin yhteistyössä ministeriöiden ja EU-elinten kanssa. Suomen EU-puheenjohtajakauden aikana Kotus piti esillä kielen, erityisesti hyvän virka- ja säädöskielen merkitystä laatimalla materiaaleja ja kouluttamalla.

Myös yhteistyö muistiorganisaatioiden, yliopistojen ja tieteellisten seurojen kanssa on jatkunut tiiviisti. Tieteellisten seurain valtuuskunnassa on seurattu läheisesti avoimeen tieteeseen ja dataan liittyvien kysymysten edistymistä. Kirjasto toimi aktiivisesti kirjastoverkostossa. Kotus on mukana Finnish Language Resource Consortium (FIN-Clarín) -hankkeessa, joka on osa eurooppalaista CLARIN-ERIC-konsortiota. Lisäksi Kotus oli mukana opetus- ja kulttuuriministeriön Digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuus -hankkeessa.

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Kotuksella ei ole siirto- eikä sijoitusmenoja.

4. Toiminnallinen tehokkuus

Kotuksen toiminnan keskeisiä tavoitteita on julkaista verkossa kielitietoa mahdollisimman laajalle yleisölle. Verkossa julkaistaan niin sanakirjoja, kielenhuollon ja kielenkäytön oppaita kuin yleistä kielitietoa ja ohjeita. Kotus tarjoaa verkossa myös digitoituja kieliaineistoja kansalaisten ja tutkijoiden käyttöön. Julkaisujen lisäksi Kotuksen keskeinen työmuoto on erilaiset asiantuntijatehtävät.

Toiminnallista tuloksellisuutta seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tulossopimuksessa sovitulla indikaattoreilla. Työajan kohdentaminen indikaattoreille on tehty Kieku-järjestelmässä.

4.1 Toiminnan tuottavuus

Seuraavissa taulukoissa esitetään ministeriön kanssa sovituin indikaattorein eri tulosalueiden toteumat ja tavoitteet vuonna 2019, niiden vertailu sekä kahden aikaisemman vuoden toteumat. Lisäksi vuotta 2019 verrataan vuoteen 2018. Kotus saavutti tavoitteet vuonna 2019 varsin hyvin.

Taulukko 5. Julkaisut

Julkaisut	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019	Toteuman ja tavoitteen ero 2019	Vertailu vuoteen 2018
Julkaisut, kpl	206	193	196			3
Julkaisut, sivua	3 939	4 019	4 521	3 500	1 021	502
Henkilötyövuodet	17,37	13,22	14,01			0,79
Julkaisut kpl/htv	12	15	14			-1
Julkaisut sivua/htv	227	304	323	294	29	19

Edellisvuosien tapaan julkaisujen laskennallisen sivumäärän tavoite ylitettiin. Kotus tuottaa monentyyppisiä julkaisuja. Valtaosa sivumäärästä koostuu verkossa julkaistuista yleistajuisista asiantuntijateksteistä, joita ovat mm. kielenhuollon tiedotuslehtien artikkelit ja verkkojulkaisuina ilmestyneet asiantuntijakatsaukset. Kappalemäärällisesti eniten julkaistiin lyhyitä ajankohtaissisältöjä, koosteita ja uutisia, joiden osuus julkaisujen kokonaissivumäärästä on noin kymmenes. Ajankohtaissisältöjä julkaistaan osittain myös video- ja äänimuodossa ja Kotuksen verkkosivujen lisäksi myös ulkopuolisissa kanavissa ja sosiaalisessa mediassa. Julkaisujen kokonaismäärästä noin neljännes on Kotuksen asiantuntijatyönä laadittuja, muualla julkaistuja tieteellisiä artikkeleita ja toimitteita. Mukana julkaisujen kokonaismäärässä on myös Kotuksen asiantuntijoiden muualla julkaistuja tekstejä sekä Kotuksen julkaisemia, ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä laadittuja julkaisuja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa on sovittu, että julkaisujen kappalemäärä ei ole vuodesta 2017 alkaen enää tulossopimuksessa indikaattorina. Kotus tuottaa monentyyppisiä julkaisuja. Noin puolet sivumäärästä koostuu laajemmista verkkoon tuotetuista kieli- ja nimitietoon liittyvistä asiantuntijajulkaisuista, ja puolet lyhyehköistä yleistajuisista kieliaineistoista artikkeleista, koosteista ja uutisista, joita julkaistaan kielenhuollon verkkolehtien ja kotus.fi-sivuston palstojen lisäksi myös ulkopuolisissa kanavissa ja sosiaalisessa mediassa, osittain myös video- ja äänimuodossa. Lisäksi mukana on pieni määrä tieteellisiä julkaisuja.

Taulukko 6. Esitelmät ja asiantuntijatehtävät

Esitelmät ja asiantuntijatehtävät	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019	Toteuman ja tavoitteen ero 2019	Vertailu vuoteen 2018
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	552	529	488	400	88	-41
Henkilötyövuodet	13,16	11,88	11,64			-0,24
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl/htv	42	45	42	30	12	-3

Asiantuntijatehtäviin luetaan erilaiset asiantuntijalausunnat ja -selvitykset, esiintymiset mediassa sekä osallistuminen kotimaisten ja kansainvälisten työryhmien ja lautakuntien työhön. Kotus panostaa vahvasti kielitiedon ja tutkimustulosten välittämiseen eri yhteyksissä, niin tieteellisissä konferensseissa kuin laajalle kuulijakunnalle tarkoitetuissa seminaareissa ja tapaamisissa. Suhteet mediaan ovat tiiviit, ja Kotuksen asiantuntemusta käytetään ahkerasti eri mediakanavissa. Esitelmiä ja asiantuntijatehtäviä koskevat määrälliset tavoitteet ylitettiin.

Taulukko 7. Kielenkäytön opetus

Kielenkäytön opetus	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019	Toteuman ja tavoitteen ero 2019	Vertailu vuoteen 2018
Kielenkäytön opetus, tuntia	766	1 151	1 490	850	640	339
Henkilötyövuodet	4,66	4,19	7,31			3,12
Kielenkäytön opetus, tuntia/htv	164	275	204	223	-19	-71

Kielenkäytön opetuksen tuntimäärätavoite ylitettiin. Eniten tavoitteen ylittymiseen vaikutti vuoden 2018 tapaan se, että Yle tilasi tähän indikaattoriin laskettavaa kielenhuoltopalvelua edelleen moninkertaisen tuntimäärän aiempiin vuosiin verrattuna. Lisäksi tuntitavoitteen saavuttamisessa auttoi vuonna 2018 eOppivassa julkaistu, suosittu *Hyvä virkakieli* -verkkokurssi, jonka käyttö kasvoi entisestään ja joka innosti tilaamaan myös maksullista koulutusta.

Kielenkäytön opetukseen suunnattiin myös selvästi enemmän henkilötyövuosia kuin edellisinä vuosina. Nämä henkilötyövuodet käytettiin kuitenkin ministeriön erillisrahoitusta saavaan Hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaali -hankkeeseen, jonka tuotokset näkyvät tuloksissa vasta tulevina vuosina. Siksi opetustuntien määrä henkilötyövuotta kohden jäi tavoitetta pienemmäksi.

Taulukko 8. Kielineuvonta

Kielineuvonta	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019	Toteuman ja tavoitteen ero 2019	Vertailu vuoteen 2018
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	6 540	7 060	8 881	6 000	2 881	1 821
Henkilötyövuodet	3,03	3,25	2,87			-0,38
Kielineuvonta, vastauksia, kpl/htv	2158	2172	3094	2190	904	922

Kielineuvonnan vastauksia annettiin huomattavasti enemmän kuin oli asetettu tavoitteeksi. Vastausten määrä osoittaa, että edelleen on tarvetta myös henkilökohtaiselle palvelulle, joka tukee ja täydentää *Kielitoimiston ohjepankkia, Ordfförrådetia* ja muita verkossa julkaistuja neuvonta-

aineistoja. Runsas viidesosa vastauksista annettiin ruotsin kielen neuvonnassa. Suomen kielen vastausten määrää lisäsi se, että edellisenä vuonna kokeiltua uutta neuvontapalvelua, kieli- ja nimineuvontaa verkkolomakkeella, tarjottiin nyt ensimmäistä kertaa koko vuoden. Indikaattorilukua kasvatti merkittävästi myös se, että maksullisena palveluna tarkistettujen paikannimien määrä yli kaksinkertaistui edellisestä vuodesta ja muodosti luvusta lähes kolmanneksen.

Taulukko 9. Sähköiset aineistot

Sähköiset aineistot	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019	Toteuman ja tavoitteen ero 2019	Vertailu vuoteen 2018
Sähköiset aineistot*	185 088	190 713	192 779	195 000	- 2 221	2 066
Henkilötyövuodet	8,86	7,49	5,53			-1,96
Sähköiset aineistot, yksikkö/htv	20 890	25 462	34 861	24 266	10 595	9 399

Kotus on digitoinut paperiarkistojensa ja äänitearkistonsa kieliaineistoja erittäin suuria määriä. Digitoitujen aineistojen käytettävyyttä kehitetään edelleen mahdollisuuksien mukaan. Tehtävässä on onnistuttu, mutta määrällinen tavoite on alitettu Kotuksen kiristyneen taloustilanteen takia. Tilanne on kriittinen etenkin aineistotyössä. Vuonna 2020 on päätetty luopua sähköisten aineistojen indikaattorista, koska Kotuksen nykyisessä toiminnassa on mahdollista tehdä digitointia vain erillisrahoitettujen hankkeiden turvin. Sähköisten aineistojen indikaattori on kuvannut erityyppisiä aineistojen jalostusasteita, ja siihen on sisältynyt sekä manuaalisten aineistojen digitointia että niiden jalostamista toimitetuiksi kokonaisuuksiksi. Kotuksen asiantuntijantyon tuloksena syntyvä aineistojen jalostustyö näkyy vuodesta 2020 alkaen uusitusjulkaisuindikaattorissa mm. arkistoaineistoihin pohjaavina digitaalisina sanakirjoina.

Taulukko 10. Sanakirjat

Sanakirjat	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019	Toteuman ja tavoitteen ero 2019	Vertailu vuoteen 2018
Sana-artikkeleita, kpl	59 920	44 282	59 177	22 000	37 177	14 895
Henkilötyövuodet	30,05	37,96	34,56			-3,40
Sana-artikkeleita, kpl/htv	1 994	1 167	1 712	733	979	545

Kotus tuottaa verkkoon kansalaisten käyttöön sähköisiä sanakirjoja. Verkossa ovat kokonaan luettavissa Kielitoimiston sanakirja, Karjalan kielen sanakirja, Finlandssvensk ordbok, Suomalais-ruotsalainen suursanakirja ja virolais-suomalainen sanakirja. Historiallisista murre- ja vanhan kirjakielen sanakirjoista on verkossa käytettävissä merkittävä osa. Suomi-somali-sanakirjasta on käytettävissä aakkosväli a–t, Suomi-kurmandži-sanakirjasta aakkosväli a–s. Kesken oleviin sanakirjoihin julkaistaan vuosittain lisää sana-artikkeleita. Sanakirja-artikkelien määrä ylitti vuodelle 2019 asetetun tavoitteen. Eniten tavoitteen ylittymiseen vaikutti se, että noin 40 000 hakusanan virolais-suomalainen sanakirja julkaistiin vuoden 2018 sijasta vuoden 2019 tammikuussa.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

Tuotosten ja kustannusten vuosittainen vaihtelu on odotuksenmukaista. Vuodet eivät ole tuotoksiltaan samanlaisia, vaikka toiminnan painopisteet eivät merkittävästi muuttuisi, koska työntekijöiden työaika kohdentuu eri vuosina hieman eri kohteisiin.

Taulukko 11. Toiminnan taloudellisuus indikaattoreittain

Julkaisut	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Vertailu vuoteen 2018
Julkaisut kpl	206	193	196	3
Julkaisut sivua	3 939	4 019	4 521	502
Kustannukset	1 141 913	913 813	901 846	-11 967
Euroa/julkaisu, kpl	5 543,27	4 734,78	4 601,25	-133,53
Euroa/julkaisu, sivua	289,90	227,37	199,48	-27,89
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Vertailu vuoteen 2018
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	552	529	488	-41
Kustannukset	863 053	841 016	816 990	-24 026
Euroa/kpl	1 563,50	1 589,82	1 674,16	84,34
Kielenkäytön opetus	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Vertailu vuoteen 2018
Kielenkäytön opetus, tuntia	766	1151	1490	339
Kustannukset	152 524	131 943	255 123	123 180
Kielenkäytön opetus, euroa/tunti	199,12	114,63	171,22	56,59
Kielineuvonta	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Vertailu vuoteen 2018
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	6 540	7 060	8 881	1821
Kustannukset	159 257	188 191	184 994	-3 197
Kielineuvonta, vastauksia, euroa/kpl	24,35	26,66	20,83	-5,83
Sähköiset aineistot	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Vertailu vuoteen 2018
Sähköiset aineistot*	185 088	190 713	192 779	2 066
Kustannukset	834 356	482 830	475 375	-7 455
Sähköiset aineistot, euroa/yksikkö	4,51	2,53	2,47	-0,07
Sanakirjat	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Vertailu vuoteen 2018
Sana-artikkeleita, kpl	59 920	44 282	59 177	14 895
Kustannukset	2 104 766	2 476 695	2 301 026	-175 669
Sana-artikkeleita, euroa/kpl	35,13	55,93	38,88	-17,05

*Luku kuvaa kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Taulukko 12. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma

TUOTOT	Tavoite			
	2019	2020	2018	2017
Maksullisen toiminnan tuotot				
Maksullisen toiminnan myyntituotot	251203	250000	239 124	299 983
Maksullisen toiminnan muut tuotot	825	900	1 200	1 800
Tuotot yhteensä	252 028	250 900	240 324	301 783
KOKONAISKUSTANNUKSET				
Erilliskustannukset				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	0
Henkilöstökustannukset	154 167	155000	151218	130 844
Vuokrat	0	0	0	0
Palvelujen ostot	169	200	0	311
Muut erilliskustannukset	0	0	2 270	144
Erilliskustannukset yhteensä	154 337	155200	153489	131 300
Osuus yhteiskustannuksista				
Tukitoimintojen kustannukset	9 085	9500	8 712	8 029
Poistot	0	0	0	0
Korot	0	0	0	0
Muut yhteiskustannukset	47 881	50000	40 506	36 726
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	56 967	59 500	49 217	44 755
Kokonaiskustannukset yhteensä	211 303	214 700	202 706	176 055
KUSTANNUSVASTAAVUUS	40 725	36 200	37 618	125 728
(tuotot – kustannukset)				
	119 %	117 %	119 %	171 %

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei kertomusvuodelta laadittu, koska yhteisrahoitteisen toiminnan tulot jäivät alle miljoonan euron opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikössä.

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 13. Kotuksen indikaattorit 2019

	Toteuma 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Tavoite 2019
Julkaisut, sivua	3 939	4 019	4 521	3 500
Esitelmät ja asiantuntijatehtävät, kpl	552	529	488	400
Kielenkäytön opetus, tuntia	766	1 151	1 490	850
Kielineuvonta, vastauksia, kpl	6 540	7 060	8 881	6 000
Sana-artikkeleita, kpl	59 920	44 282	59 177	22 000
Sähköiset aineistot*	185 088	190 713	192 779	195 000
Asiakaspalaute (asteikko 1–4)	4	4	4	3
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen				
Henkilötyövuodet, htv	77,1	78	75,92	77
Työtyytyväisyys	3,5	3,6	3,6	3,4
Sairauspäivät, lkm/htv	8,0	6,3	5,8	<8

*Luku kuvaa kumuloivasti sähköisten aineistojen karttumista ja jalostusastetta.

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Kotuksen palvelutasoa kuvaava indikaattori on ollut tulossopimuksen mukaisesti käytössä vuodesta 2017, ja sitä seurataan verkkopalvelussa toteutettavan asiakaskyselyn avulla. Asiakaskysely toteutettiin kolmannen kerran loka-marraskuussa 2019, ja siihen vastasi noin 1 300 Kotuksen palveluiden käyttäjää. Asiakaskyselyn tulos Kotuksen asteikolla 1–4 oli 3,5 eli erinomainen.

Kotuksen näkyvyyttä mediassa tarkasteltiin mediaseurantapalvelun avulla. Kotimaisten kielten keskus saa palstatilaa niin valtakunnallisissa tiedotusvälineissä (esim. Yle ja Helsingin Sanomat) kuin alueellisissa tiedotusvälineissäkin (esim. maakuntalehdet). Uutisia ja muita tekstejä, joissa mainitaan Kotimaisten kielten keskus tai jokin sen osa, julkaistaan joka kuukausi kymmenittäin. Tätäkin enemmän julkaistaan tekstejä, joissa käsitellään Kotuksen keskeisiä toimintoja, esimerkiksi kielenhuoltoa.

Kotuksen palvelujen laatua seurataan jatkuvasti sanakirjanteon ja kielenhuollon sekä niihin liittyvän tutkimuksen eri työvaiheissa. Sanakirjatyössä laadunvarmistuksen keskeinen tekijä on toimitusten sisäinen työnjako ja vastuut. Kielenhuoltotyössä on kehitetty työryhmiin perustuvaa yhteistyötä ja kerätty asiakaspalautetta järjestetyistä kursseista. Tutkimuksessa laadunvarmistuksena toimivat tieteelliseen julkaisemiseen liittyvät vertaisarviointikäytännöt.

Kotus on antanut palvelulupauksen tulossopimuksensa yhteydessä. Siinä kiinnitetään huomiota erityisesti Kotuksen kielenhuollon palveluihin ja niiden saatavuuteen.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

6.1 Henkilöstömäärä ja -rakenne

Kotimaisten kielten keskuksen henkilöstön määrä on laskenut vuoden 2017 80:stä vuonna 2019 76:een. Määräaikaisissa työsuhteissa oli projektityöntekijöitä ja korkeakouluharjoittelijoita. Henkilöstön keski-ikä oli korkeahko, 50,3 vuotta, kun se valtiolla keskimäärin on 45,9 vuotta, ja yli 55-vuotiaita oli 46 prosenttia henkilöstöstä.

Taulukko 14. Henkilöstömäärä ja -rakenne

	2017	2018	2019	Vuosi muutos %
Henkilöstömäärä	80	79	76	-6,3
naiset	64	62	61	-4,8
miehet	16	17	15	-11,8
Henkilötyövuosimäärä	77,1	78	75,92	-2,7
Keski-ikä (v.)	50,5	50,5	50,3	-0,2
naiset	50,3	50,5	49,9	-1,2
miehet	51,0	50,3	52,0	3,5
Henkilöstömäärät ikäluokittain				
25-34	9	8	11	37,5
35-44	14	17	13	-23,5
45-54	24	20	15	-25,0
yli 55	33	34	35	2,9
Koulutustasoindeksi	6,6	6,6	6,8	2,9
Korkeakoulututkinnon suor. %-osuus	87,5	88,6	91,9	
Tutkijakoulutuksen suorittaneiden %-osuus	21,3	22,8	25,7	
Vakinaisia	64	60	59	-1,7
naiset	52	49	47	-4,1
miehet	12	11	12	9,1
Määräaikaisia	16	19	15	-21,1
naiset	12	13	12	-7,7
miehet	4	6	3	-50,0
Kokoaikaisia	64	70	71	1,4
naiset	52	55	56	1,8
miehet	12	15	15	0,0
Osa-aikaisia	16	9	3	-66,7
naiset	12	7	3	-57,1
miehet	4	2	0	-100,0
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta	78,7	79,3	78,8	-0,6
Henkilöstökulut	2017	2018	2019	Vuosi muutos %
Kokonaistyövoimakustannukset	4 217 946,1	4 303 832,5	4 272 364,9	-0,7

Tehdyn työajan palkkojen %- osuus palkkasummasta	76,6	76,7	76,8	0,1
Välilliset työvoimakustannukset, €/vuosi	1 497 049,5	1 497 049,5	1 534 128,4	-0,6
Välillisten työvoimakust. %-osuus tehdyn työajan palkoista	55,0	55,9	56,0	0,2

6.2 Henkilöstön koulutus ja osaaminen

Kuten Henkilöstömäärä ja -rakenne -taulukosta (yllä) käy ilmi, kotuslaisten koulutustaso on korkea, koulutustasoindeksi 6,8 (2017: 6,6) (asteikko 1–8), joka on selvästi valtionsektorin keskiarvoa korkeampi. Korkeakoulututkinnon suorittaneita on 91,9 % ja tutkijakoulutuksen (tohtori tai lisensiaatti) suorittaneita 25,7 % koko henkilöstöstä.

Henkilöstön koulutukseen ja kehittämiseen on panostettu vuosina 2018 ja 2019 aiempaa enemmän, vaikka vuonna 2019 suunnitelluista koulutuksista jouduttiin osittain tinkimään tiukan taloustilanteen vuoksi. Vuonna 2019 koulutukseen käytettiin 4,6 työpäivää/htv (valtiolla keskimäärin 2,6 työpäivää/htv), ja henkilöstökoulutukseen osallistui 77 prosenttia henkilöstöstä. Koulutustoiminta koostuu pääosin ammattitaitoa ylläpitävistä ja uudistavista kursseista sekä sisältöasiantuntijoilla kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvistä kotimaisista ja kansainvälisistä seminaareista. Vuosina 2018 ja 2019 osa henkilöstöstä on suorittanut myös eOppivan koulutuksia, joihin perehtymistä on kokeiltu myös yhteisopiskeluina. Vuonna 2020 ei edellisen vuoden tasoa koulutukseen ja osaamiseen panostamisessa pystytä todennäköisesti säilyttämään kiristyneen taloustilanteen vuoksi.

Taulukko 15. Henkilöstön koulutus ja osaaminen

	2017	2018	2019	Vuosimuutos %
Koulutuspanostus, työpäivää/henkilötyövuosi	2,1	4,3	4,6	5,0
Koulutus ja kehittäminen, euroa/htv	898,3	1 499,6	1 331,7	-11,2
Koulutuksen laajuus: vuoden aikana henkilöstökoulutusta saaneiden henkilöiden %-osuus	53,8	73,4	77,0	
Henkilöstön arvo, euroa	41 163 210,9	42 504 541,3	42 309 458,1	-0,5

6.3 Työhyvinvointi

Työtyytyväisyysindeksi pysyi vuonna 2019 edellisen vuoden tasolla 3,6. Sairauspoissaolojen määrä on vähentynyt hiukan edelliseen vuoteen verrattuna. Kotuksessa työhyvinvointiasioita hoitaa laajennettu työsuojelutoimikunta, joka koostuu varsinaisesta työsuojelutoimikunnasta sekä yhdestä henkilöstöä edustavasta ja yhdestä työnantajaa edustavasta työhyvinvointivastaavasta. Vuonna 2019 työhyvinvoinnin tukemisessa kiinnitettiin fyysisen hyvinvoinnin lisäksi entistä enemmän huomiota myös henkiseen hyvinvointiin, mm. kannustavan palaute- ja organisaatiokulttuurin kehittämiseen. Henkilöstön liikuntaharrastuksia tuettiin vuosina 2018 ja 2019 järjestämällä erilaisia liikuntaryhmiä. Vuoden 2019 lopulla liikuntaryhmiä jouduttiin karsimaan taloudellisista syistä.

Taulukko 16. Työhyvinvointi

	2017	2018	2019	Vuosi muutos %
Työtyytyväisyys (VM-Baro)	3,5	3,6	3,6	0
Lähtövaihtuvuus, %	3,6	11,3	9,0	20,2
Tulovaihtuvuus, %	2,4	2,5	2,6	2,6
Työkyvyttömyyseläkkeelle, % henkilöstöstä	0,0	0,0	0,0	0,0
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	8,0	6,3	5,8	-7,7
Työterveyshuolto, €/htv	563,8	471,9	523,8	11,0
Työtyytyväisyyden edistäminen, €/htv	682,0	915,7	796,6	-13,0
Työkunnan edistäminen, €/htv	403,4	539,2	460,8	-14,5

7. Tilinpäätösanalyysi

7.1 Rahoituksen rakenne

Kotimaisten kielten keskuksen toiminta perustuu talousarviorahoitukseen ja maksullisesta toiminnasta saataviin tuloihin. Kertomusvuonna 76 % talousarviorahoituksesta saatiin rahapelitoiminnan voittovaroista tieteen edistämiseen. Maksullisen toiminnan kokonaistulojen osuus parani 5 % (11 704 euroa). Tuotot elinkeinoelämäältä, kunnilta ja kuntayhtymiltä parani 39 000 eurolla kun taas tuotot valtion virastoilta ja laitoksilta väheni 8 000 eurolla. Muut tuotot nousivat 11 %, lähes 100 000 euroa. Nousu johtui Koneen Säätiön kasvaneesta tuesta Vanhan kirjasuomen sanakirjalle.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Kotukselle myönnettiin talousarviossa määrärahaa vuonna 2019 kaikkiaan 4 735 000 euroa, joka sisältää kehittämishankkeiden maahanmuuttajasanakirjat ja hyvän virkakielen verkko-opiskelumateriaali osuuden, yhteensä 250 000 euroa. Määrärahat laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 10 000 euroa (edellisenä vuonna 27 000). Määrärahojen vähentyminen katettiin edelliseltä vuodelta siirtyneillä varoilla.

Vuodelta 2019 siirtyi 460 592,57 euroa vuodelle 2020, joka on 132 957 euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2018 siirtomääräraha oli 593 549,25 euroa ja vuonna 2017 siirtyi 855 953,99 euroa. Siirtomäärärahaa on käytetty enemmän kattamaan Kotuksen normaalikuluja. Erityisesti palkkojen yleiskorotukset ja virastoerät ovat kuluttaneet siirtomäärärahaa, koska suurin osa Kotuksen henkilöstökuluista katetaan rahapelivaroista, josta maksettavien palkkojen korotuksiin ei saada korvausta kuten budjetin puolen toimintamenoihin saataisiin.

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Kotuksen toiminnan kokonaistuotot vuonna 2019 olivat 565 318,23 euroa (vuonna 2018 455 193,55 euroa), johon sisältyvät maksullisen toiminnan tuotot, vuokratuotot ja yhteistoiminnan

tuotot. Muutos edelliseen vuoteen verrattuna on 110 000 euroa enemmän. Tuottojen nousu johtuu maksullisen toiminnan paremmasta tuloksesta sekä yhteisrahoitteisen toiminnan tulojen kasvusta.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannukset nousivat 2 600 eurolla edelliseen vuoteen verrattuna ja olivat kertomusvuonna 16 325 euroa.

Henkilöstökulut olivat kertomusvuonna 4 313 488 euroa ja edellisenä vuonna 4 167 040,31 euroa. Henkilöstökulut nousivat 146 448 euroa. Vuoden 2019 henkilötyövuosimäärä oli 75,92, jossa on laskua edelliseen vuoteen 2,07 henkilötyövuotta (2018: 77,99, 2017: 77,1, 2016: 78,85, 2015: 76,7, 2014: 85,5, 2013: ja 2012: 76,1 henkilötyövuotta).

Vuokrakustannukset olivat kertomusvuonna 512 484 euroa ja ne nousivat indeksikorotuksen verran, eli 6 926 euroa verrattuna edelliseen vuoteen. Palvelujen ostot säilyvät lähes samana, 715 340 euroa vuonna 2019. Muut kulut laskivat hieman yli 2 000 euroa. Kaikkiaan Kotuksen toiminnan kokonaiskulut laskivat 123 927 euroa. (Vuonna 2018 laskua oli 235 402,08 euroa digitointirahoituksen loppumisen myötä.)

7.4 Tase

Kotimaisten kielten keskus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön, ja Kotuksen tase sisältyy ministeriön tilinpäätökseen.

8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Kotimaisten kielten keskuksen (Kotuksen) toiminta pohjautuu keskukselta annettuun lakiin ja asetukseen. Toimintaa säätelevät Laki Kotimaisten kielten keskukselta (1403/2011) ja Valtioneuvoston asetus Kotimaisten kielten keskukselta (1566/2011).

Arviointilausuman laadinnan pohjana on hyödynnetty pienille virastoille suositeltua suppeaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointikehikkoa.

Sisäinen toimintaympäristö ja toimintarakenteet

Työjärjestyksen mukaan Kotuksen johtaja vastaa laitoksen sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta.

Toiminnan organisointi ja sisäiset toimintatavat ovat perustuneet strategiaan, toiminta- ja taloussuunnitelmaan, osastojen, yksiköiden ja projektien suunnitelmiin sekä henkilöstön tehtäväkuvauksiin ja vuosittaisiin kehityskeskusteluihin. Toiminnan suunnittelussa on otettu huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöskannanotto. Sisäisen valvonnan vastuista on määrätty sekä työjärjestyksessä että taloussäännössä.

Johtaja, osastonjohtajat ja yksikönpäälliköt vastasivat sisäisestä valvonnasta mm. menoseurannan osalta. Lisäksi he vastasivat osaltaan matkasuunnitelmien ja laskujen käsittelystä sekä poissaolojen ja työajan seurannasta. Käytössä olevat sähköiset järjestelmät, kuten Kieku, vähentävät valvontariskejä ja parhaimmillaan järjeistävät työtä.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuotanto hallinnon palvelukeskuksessa on vakiintunut samoin kuin toimialariippumattomien ICT-palvelujen tuottaminen Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin palveluina.

Tavoitteiden asettaminen

Kotus on pyrkinyt asettamaan hankkeidensa, projektiensa ja toimintojensa tavoitteet realistisesti ja tiedossa olevia muutoksia arvioiden sekä siten suunnannut toimintaansa lain antamissa puitteissa. Tulosindikaattorien perusteella näyttää siltä, että tavoitteiden asettamisessa vuositason onnistuttu. Sopimuskaudelle 2020-2023 indikaattoreita on lievästi korjattu.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta

Kotuksen toiminnan kannalta merkittävä riski on taloudellisten toimintamahdollisuuksien heikkeneminen, jos valtiontalouden tilanne huononee. Tämä voi johtaa henkilöstön voimavarojen vähenemiseen ja avainhenkilöiden kuormittumiseen, mikä vaikeuttaa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Yhä enemmän on kiinnitettävä huomiota siihen, miten parhaiten saadaan eläköityvien tai muualle siirtyvien asiantuntemusta siirrettyksi taloon jääville ja miten taataan se, että tietyn alueen tieto ja asiantuntemus eivät ole harvojen avainhenkilöiden varassa. Tämä koskee niin substanssitehtäviä kuin hallintoakin. Pienessä organisaatiossa tähän ei ole tarjolla helppoa ratkaisua.

Riskienkartoitukseen ja -hallintaan sekä jatkuvuussuunnitteluun kiinnitetään yhä tarkempaa huomiota. Strategisiin tavoitteisiin, toiminnallisiin tulostavoitteisiin, toiminnan ja talouden laillisuuteen sekä oikeiden ja riittävien tietojen raportointiin kiinnitetään huomiota suunnittelu- ja tavoiteasiakirjoissa, poikkeamaraporteissa sekä taloussäännössä. Kaikissa uusien projektien suunnitelmissa on arvioitu myös toimintaan liittyvät mahdolliset riskit.

Kotuksen tietoturva- ja tietosuojapolitiikka-asiakirjassa on määritelty tietoturvallisuuden tavoitteet, vastuulliset henkilöt ja toteutuskeinot samoin kuin käytännön vastuut. Tietojärjestelmien käytösäännöt, sähköpostin käsittelysäännöt ja tietoturvapoikkeamien käsittelyohje koskevat kaikkia Kotuksen tietojärjestelmiä käyttäviä. Tietoturvapoikkeamista raportoidaan kirjallisesti. Tietojärjestelmien ylläpitosäännöt koskevat lähinnä tietohallintoyksikön työntekijöitä ja tietojärjestelmien pääkäyttäjiä.

Tietosuojavastaavan palvelut on hoidettu ostopalvelusopimuksella Opetushallituksen kanssa. Kotus osallistuu Julkisen hallinnon tietoturvan kehittämisohjelma JUDO:on, ja Kotuksen tietosuojayhteyshenkilö ja johtoryhmän jäsenet ovat seuranneet JUDO-hankkeen koulutus- ja tiedotustilaisuuksia ja materiaaleja.

Valvonta

Toiminnan seuranta- ja valvontavastuut on määritelty työjärjestyksessä, vuotuisessa toimintasuunnitelmassa, sekä tarkemmin osasto- ja yksikkökohtaisissa suunnitelmissa ja projektisuunnitelmissa. Sekä toimintaprosessien että tukiprosessien kuvauksia pyritään koko ajan tarkentamaan. Taloushallinto tuottaa järjestelmällisesti tietoa toiminnan kustannuksista ja talouden tilasta johdon ja hankkeiden vastuuhenkilöiden tarpeisiin. Työaika kohdennetaan ottaen huomioon valitut toiminnan seurannan indikaattorit.

Tiedonkulku ja informaation käytettävyys

Kotus on aktiivisesti seurannut toimintaympäristönsä muutoksia. Kotuksen edustajat osallistuvat yhteistyöhön tai heillä on välittömät yhteydet tehtäväalueen kannalta keskeisille foorumeille niin yliopistoissa kuin valtionhallinnossakin sekä keskeisiin muihin sidosryhmiin. Yhteyksiä voi pitää pääosin riittävinä.

Sisäinen tiedonkulku tapahtuu pääosin intranetissä ja sähköpostitse, koko henkilöstön yhteisissä kokouksissa, osastojen ja yksiköiden kokouksissa sekä eri alueiden ryhmäpalavereissa.

Ulkoiset arvioinnit

Ulkoisia arviointeja ei ollut.

Väärinkäytökset

Toimintavuoden aikana ei havaittu väärinkäytöksiä.

Kehittämistarpeet

Kotus tunnistaa sisäisessä toiminnassaan seuraavat kehittämistarpeet:

- riskien hallinnan ja jatkuvuussuunnittelun kehittäminen
- aineistojen hallinnan ja palvelukyvyn turvaaminen
- tiedonhallinnan kokonaisuuden ja toimintojen sekä arkistoinnin ja prosessien kehittäminen
- projektinhallinnan kehittämisen jatkaminen

Tässä esitetyt kehittämiskohteet ovat pitkäaikaisia ja jatkuvia. Niitä kaikkia on edistetty, ja varsinkin viime vuosina käynnistyneissä projekteissa projektinhallintaa koskevat seikat on otettu huomioon ja riskienhallintaa terävöitetty. Tätä työtä tulee kuitenkin edelleen jatkaa aikaisempaa systemaattisemmin. Prosessien kulkua analysoidaan entistä tarkemmin. Tiedonohjaussuunnitelmaa on päivitetty ja jatkuvuussuunnittelussa on päästy alkuun. Palautejärjestelmää on uudistettu ja otettu käyttöön.

Vahvistuslausuma

Edellä olevaan perustuen todetaan, että sisäisen valvonnan menettelyt ovat turvanneet viraston talouden ja toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden sekä viraston hallinnassa olevat varat ja omaisuuden. Menettelyt antavat viraston johtamisen ja tulosohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta vuonna 2019.

9. Arviointien tulokset

Arviointeja ei ollut vuonna 2019.

10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

Väärinkäytöksiä ei ollut.

Tilinpäätös

1. Talousarvion toteumalaskelma vuodelta 2019

Taulukko 17. Talousarvion toteumalaskelma 2019

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019 (TA + LTA)	Käyttö vuonna 2019	Siirto seuraavalle vuodelle	Tilinpäätös 2019	Vertailu talousarvio - tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
							Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2019	Käyttö vuonna 2019 (pl peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.40.03 Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot	524 450,75	1 108 000,00	647 407,43	460 592,57	647 407,43	460 592,57	593 549,25	1 701 549,25	647 407,43	460 592,57
29.40.53.03 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen	3 627 000,00	3 627 000,00	3 627 000,00	0,00	3 627 000,00	0,00				
29.40.53.4 Valtiontalouden ulkopuolisten tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten toimintaan	0,00	50 000,00	50 000,00	0,0	50 000,00	0,00				
32.30.51.07 Palkkatuettu työ (TEM)	21 395,47	13 340,07	13 339,93	0,00	13 339,93	0,00				
33.20.50.01 Palkkatuettu työ (STM)	6 845,55	4 179,60	4 056,86	0,00	4 056,86	0,00				
Yhteensä	4 179 691,77	4 802 519,67	4 341 804,22	460 592,57	4 341 804,22	460 592,57				

2. Tuotto- ja kululaskelma

Taulukko 18. Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2019–31.12.2019		1.1.2018–31.12.2018	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	-251 202,94		-239 011,86	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	-825,00		-1 200,00	
Muut toiminnan tuotot	-313 290,29	-565 318,23	-214 981,69	-455 193,55
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	16 325,45		13 723,47	
Henkilöstökulut	4 313 488,42		4 167 040,31	
Vuokrat	512 483,82		505 557,67	
Palvelujen ostot	715 340,10		713 592,36	
Muut kulut	37 056,95	5 594 94,74	39 182,62	5 439 096,43
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT				
Rahoituskulut	69,80	69,80	0,00	0,00
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Muut vahingonkorvaukset	69,80	69,80		
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	-7 477,21		-4 755,82	
Suoritettavat arvonlisäverot	184 821,76	177 344,55	186 935,75	182 179,93
TUOTTO- JA KULULASKELMA	5 206 721,06		5 165 839,97	
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		0,00	
Muut siirtosaamiset	8 416,48	8 416,48	6 255,14	6 255,14
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	-108,80	-108,80	-23,20	-23,20
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS	6 234,94		6 234,94	
VASTAAVAA	6 231,94		6 231,94	
Ostovelat	25 792,73		17 754,34	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	0,00		0,00	
Edelleen tilittävät erät	0,00		0,00	
Siirtovelat	-111 263,87		46 825,09	
Muut lyhytaikaiset velat	0,00		0,00	
LYHYTAIKAINEN	-85 471,14		64 579,43	
VIERAS PÄÄOMA	-85 471,14		64 579,43	
VASTATTAVAA	-85 471,14	-85 471,14	64 579,43	64 579,43
TILIKAUDEN TUOTTO- /KULUJÄÄMÄ		5 112 24,64		5 236 651,34

3. Tase

Kotimaisten kielten keskus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön ja Kotuksen tase sisältyy ministeriön tilinpäätökseen.

4. Liitetiedot

Liitteet 1–11. Ei ole ilmoitettavaa.

Liite 12. Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset (esim. vuokria, atk-käyttöpalveluja ja muita toimintamenoista maksettavia hankintoja koskevat sopimukset, diaarinumerot mainittava)	Talousarvio-menot v. 2019, euroa	Määrärahatarve v. 2020, euroa	Määrärahatarve v. 2021, euroa	Määrärahatarve v. 2022, euroa	Määrärahatarve myöhemmin, euroa	Määrärahatarve yhteensä, euroa
Senaatti-kiinteistöt, vuokrasopimus Virastotalo Hakaniemenranta 6, diaarinro: 99/06/15	601 559,56	569 793,59	569 793,59	47 482,80	0,00	1 788 629,53

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset

Muut sopimukset ja sitoumukset (muulla perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset esitetään eriteltyinä säädöksittäin tai päätöksittäin, diaarinumerot mainittava)	Talousarvio-menot v. 2018, euroa	Määrärahatarve v. 2019, euroa	Määrärahatarve v. 2020, euroa	Määrärahatarve v. 2021, euroa	Määrärahatarve myöhemmin, euroa	Määrärahatarve yhteensä, euroa
Ei ilmoitettavaa						0,00

5. Allekirjoitukset

Olemme tänään hyväksyneet Kotimaisten kielten keskuksen tilinpäätöksen.

Helsingissä 26.2.2020

Ulla-Maija Forsberg

johtaja

Kotimaisten kielten keskus

Toni Nykänen

hallintopäällikkö

Kotimaisten kielten keskus